

beszélni. A német irodalomban igen kedvelt, de nálunk még alig ismert műfajt vezet be *Aixinger* László „Notturmo” című novellájában, mely régen lepergett szilveszteri éjféli óra mesteri rajzában a régi Pozsonyt hozza közel szívünkhöz. Ez a „Heimatkunst” az, amelyet nem lehet eléggé felvidéki írónk figyelmébe ajánlani, most, hogy külső erőszak igyekszik elidegeníteni azt, ami mindig a miénk volt. *Jankovics* Marcell nemcsak azért mesél, hogy szórakoztasson, hanem írásainak mindig mélyebb értelmet is ad. Ez az elmélyülésre, allegorizálásra való törekvés a többi írónál is jelentkezik, így *Sziklai* Ferencnél „A kétszarvú ember”-ben, mely művészi enlevéníti meg előttünk az ősmagyar időköt. Ezek a röpke, párodalas novellák nem világítanak be a felvidéki prózaírók írói műhelyébe, de hisszük, hogy rövidesen nagyobb munkák fogják igazolni, hogy nemcsak alkalmi tehetségek, hanem alkotó művészek vannak közöttük.

Az Új Auróra tudományos cikkei nagyobbrészt Arany János emlékének szólnak és *Dobai* János, *Boánár* Cecél, *Alapi* Gyula erudiciójának még a szűk keretek között is sikerül újat mondania. *Stuhlmann*, *Patrik* és *Reinel* János cikkei is bizonyítják, hogy a felvidéki tudományosság a legjobb úton van, hogy központi vezetés és magyar egyetem hiányának ellenére az önálló tudományos kutatás alapjait lerakja.

Az Új Auróra első kiadása két hét alatt elfogyott, vagyis: a Felvidéken már nemcsak magyar írók, hanem — ami éppen olyan fontos — magyar olvasóközönség is van. Rövid tetszhalál után felébredt a magyar öntudat és bizonyára még sok kincset fog termelni az egyetemes magyar művelődés számára.

Farkas Gyula.

Régi magyar nagyasszonyok. (Hegyaljai Kiss Géza: Arva Bethlen Kata. II. kiadás. Budapest, 1923. 131 l. — Nagyasszonyok a magyar reformációban. Budapest, 1924. 70 l.)

Közművelődésünk multja, főleg ami a nők szerepét illeti, még nincs annyira feltárva, hogy az idevágó újabb közleményeket örömmel ne fogadnók. Hegyaljai Kiss Géza tehát nem végzett hiábavaló munkát, mikor rövid egymásutánban két

olyan kiadványt tett közzé, melyek a történeti okuláson kívül hőseik példájával erkölcsi ösztönzést is nyújthatnak a mai nemzedéknek. Egyik műve gróf Teleki József özvegyéről szól, aki 1700-tól 1759-ig élt s magát második férje halála után „Arva Bethlen Katá”-nak írta. Ez a kiváló asszony vallásos tárgyú művein és rendkívül érdekes önéletrajzán kívül, szellemi életünk történetében arról is nevezetes, hogy megértő támogatásával elősegítette Bod Péter nagybecsű munkáinak létrejöttét és kiadását. A szerző alapos tudományos folszereléssel, mindenre kiterjedő gondnal ismerteti életét s munkásságát, hangsúlyozva vallássságát s érdemeit a haladás érdekében. A derék honleány földi sorsának tanulsága, hogy „amely mértékben fosztják meg őt az egyéni boldogságtól a reáztuduló csapások, olyan mértékben alakul át ellenálló ereje nagy emberi intézmények javának szolgálatává”. — A másik kis könyv, mely a Bethlen-könyvtár egyik füzeteként jelent meg, az előbb említett nagyasszonyon kívül: Bethlen Gáborné, Károlyi Zsuzsanna (1585—1622), — I. Rákóczi Györgyné, Lorántfy Zsuzsanna (1600—1660), — I. Apafi Mihályné, Bornemisza Anna (1630—1688), — és II. Apafi Mihályné, Bethlen Kata (1678—1725) életének főbb mozzanatait foglalja népszerűen megírt, vonzó képekbe. A felsoroltak női erényekkel ékes, szilárd akaratban és értelmi erőben gazdag egyénisége fölé glóriát sugároz, az a közös tulajdonságuk, hogy kiváltságos helyzetük előnyeit valamennyien nemzetük javára gyümölcsöztették. Nehéz időkben mutatott példájuk ráeszméltetheti a későbbi korok asszonyait, hogy a családi élet eszményeinek ápolása mily szépen összeegyeztethető a közesség érdekeit illető áldozattal. (Kár, hogy e füzetben több sajtó- vagy tollhiba zavarja az olvasót. A főbbek közül való, hogy Károlyi Zsuzsanna anyja a 9. lapon Szőnyi, a 17. lapon meg Szinyi néven szerepel. — Arva Bethlen Kata pedig az 56. lapon gróf Teleki Mihály feleségének van feltüntetve.)

V. M.

Goethe-Breviárium. Wildner Ödön kísérletnek tekinti művét és szerkesztőnek önmagát. Nem új könyvet akart adni, száz után százegy-